

Bijlage – Afwegingsvragen voor de raad

Proces

Afwegingsvraag voor de raad

Welk proces wordt doorlopen om tot de uiteindelijke begrotingsvoorstellen te komen en op welke wijze en op welke momenten wordt de raad daarbij betrokken?

Afwegingsvraag voor de raad

Welke rol wil de raad vervullen in en ten aanzien van het oplossen van financiële tekorten?

- *Wil de raad leidend zijn?*
- *Wil de raad dat het college leidend is?*
- *Wil de raad het een gezamenlijk proces van college en raad laten zijn?*

Strategie: uitgangspunten en bezuinigingsvormen

Bijsturen op de beleidsambities en de uitvoering daarvan

Afwegingsvraag voor de raad

Is inzichtelijk gemaakt of de gemeente vrij is in het bijsturen op de beleidsambities? Duidelijk moet zijn aangegeven of er aan dit beleidsonderdeel middelen besteed moeten worden. Deze beleidsruimte kan op verschillende manieren worden ingeperkt.

- *Ligt er een wettelijke verplichting aan ten grondslag? Bijvoorbeeld in het geval van de uitvoering van de Participatiewet of de Omgevingswet.*
- *Ligt er een contractuele of anderszins juridische verplichting aan ten grondslag? Bijvoorbeeld als er meerjarige subsidieafspraken zijn gemaakt, meerjarige contracten beheer en onderhoud zijn afgesloten of verplichtingen zijn aangegaan in het kader van een gemeenschappelijke regeling.*
 - *Indien dit het geval is, kan op termijn wellicht wel tot heroverweging worden overgegaan of al eerder, indien wordt gekozen voor het aanvaarden van kosten van ontbinding?*
 - *Zo ja, vanaf wanneer en onder welke randvoorwaarden kan worden heroverwogen?*
- *Liggen er vastgestelde beleidskaders en/of bestuurlijke (samenwerkings)afspraken aan ten grondslag? Bijvoorbeeld vastgestelde beleidsnota's, de Visie Zoetermeer 2040, regionale afspraken over de financiering van samenwerkingsverbanden, bestuurlijk akkoorden in triple helix verband of met andere overheden.*
 - *Indien dit het geval is, kan na aanpassing van het beleidskader of de afspraken wellicht wel tot heroverweging worden overgegaan?*
 - *Zo ja, vanaf wanneer en onder welke randvoorwaarden kan worden heroverwogen?*

Afwegingsvraag voor de raad

Is inzichtelijk gemaakt of de gemeente vrij is in de keuze in welke mate en de vorm waarin aan dat onderdeel middelen besteed moeten worden? Duidelijk moet zijn aangegeven of de gemeente mag bijsturen op de wijze waarop de verplichting kan worden uitgevoerd.

- *Kan de mate waarin en de vorm waarmee de verplichting wordt uitgevoerd, worden heroverwogen? In veel gevallen zal hiervan sprake zijn. Zo bepaalt de Wmo dat zorg gedragen moet worden voor de maatschappelijke ondersteuning en dat in dat kader bijvoorbeeld algemene voorzieningen moeten worden aangeboden. Gemeenten hebben echter wel afwegingsruimte om te bepalen in welke vorm en in welke mate deze aangeboden worden.*
- *Is er een minimumniveau aan te geven waaraan in ieder geval moet worden voldaan of dat aangegeven kan worden welk onderdeel in grote of kleine mate heroverwogen kan worden? Heroverweging kan bijvoorbeeld gaan over:*
 - *Het bijstellen van het ambitieniveau*
 - *Het temporiseren van de implementatie/uitvoering*
 - *Het niet meer of anders uitvoeren van een taak*

Afwegingsvraag voor de raad

Wordt er binnen de bezuinigingsaanpak rekening gehouden met de mate waarin de gemeente beleidsvrijheid heeft op de verschillende beleidsdomeinen? Laat daarbij de geïnventariseerde opties categoriseren (in aantallen en bedragen) aan de hand van het ROB advies.

Bijsturen op de baten

Afwegingsvragen voor de raad

- ➔ *Worden alle kosten geheel toegerekend aan de desbetreffende heffing? Zo nee, wat betekent het voor de heffing en de algemene middelen als dit wel wordt gedaan? Deze vraag geldt ook voor leges en de mate waarin deze kostendekkend zijn.*
- ➔ *Indien we besparingen doorvoeren t.a.v. riool en afval, leidt dat tot lagere woonlasten en zijn wij bereid de ozb in dezelfde mate te laten stijgen? Op deze wijze worden met gelijkblijvende woonlasten bijgedragen aan het oplossen van het tekort.*

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *In welke mate zijn wij bereid de ozb te verhogen voor het oplossen van de financiële tekorten? Kunnen we dit doen op een wijze die de totale woonlasten zo beperkt mogelijk houden? Zijn hier aanvullende politiek-bestuurlijke afspraken voor nodig?*

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *In welke mate vindt op dit moment kostenverhaal op ontwikkelende partijen plaats, is er ruimte om dit te optimaliseren en welke invloed heeft dat op de door ons gewenste gebiedsontwikkelingen?*

Afwegingsvragen voor de raad

- ➔ *Anticiperen we op aanvullende Rijksmiddelen en stellen we daarop onze aanpak bij? Of gaan we uit van het oplossen van de tekorten die nu zichtbaar zijn en komen we tot bijbehorende bezuinigingsmaatregelen?*
- ➔ *Aanvullend kan de raad de volgende afwegingsvraag stellen: is het mogelijk om te voorzien in een flexibel deel in het bezuinigingspakket waarmee kan worden ingespeeld op veranderende omstandigheden? Dat kan zowel in het geval voor het eerste als voor het tweede uitgangspunt wordt gekozen. De ervaring leert dat flexibiliteit vooral zit in de gemeentelijke belastingen. Mogelijk kan temporisering van beleidsuitvoering ook flexibiliteit bieden.*

Financieel bijsturen

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *In welke mate heeft bijstelling van budgetten de afgelopen 3 jaar plaatsgevonden en met welk financieel resultaat? En biedt de jaarrekening 2023 aanleiding om tot verdere bijstellingen te komen?*

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *In welke mate is het huidig investeringsprogramma gebaseerd op een realistische planning, in welke mate is bijsturing op het investeringsprogramma mogelijk, wat zijn daarvan de financiële consequenties en zijn er mogelijke consequenties t.a.v. subsidies of andere bijdragen die de gemeente ontvangt voor die projecten?*

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *Hebben we in voldoende mate zicht op de kansen en risico's van deze vorm, mede in het licht van de hierboven genoemde voor- en nadelen? Lossen we hiermee daadwerkelijk het onderliggend structureel tekort op? Op welke wijze kunnen we tijdelijke middelen inzetten om toe te groeien naar een structureel en reëel begrotingsevenwicht zonder dat daarvoor de inzet van tijdelijke middelen nodig zijn?*

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *Willen we nu bezuinigingsmaatregelen (€ 31 miljoen) nemen door vooral bij te sturen op de beleidsambities en de uitvoering daarvan alsook op de baten zodat de begroting voor 2026 en verder, dus meerjarig sluitend is? Of sturen we zoveel als mogelijk financieel bij zodat de begroting voor 2026 en het laatste jaar van de meerjarenbegroting sluitend zijn? Deze laatste optie geeft de nieuwe raad de ruimte om tot eigen afwegingen te komen. Daarbij kan de overweging spelen dat tussentijdse aanvullende Rijksmiddelen bijdragen aan het oplossen van de tekorten. Bij de eerste optie neemt de huidige raad de verantwoordelijkheid voor het oplossen van het structurele tekort. Daarbij kan de overweging spelen dat tussentijdse aanvullende Rijksmiddelen de ruimte bieden aan de nieuwe raad om tot beleidsintensiveringen te besluiten.*

Bezuinigingsopties & inzicht in impact

- Een korte toelichting van de ombuiging

- ➔ *Is inzichtelijk gemaakt in welke mate de gemeente vrij is om bij te sturen? (Zie de vragen bij bijsturen op de ambities en de uitvoering daarvan).*

- Wat de ombuiging financieel oplevert (incl. incidenteel/structureel en evt. frictiekosten etc.)

- ➔ *Is inzichtelijk gemaakt wat eventuele financiële neveneffecten zijn? Zo kan een bezuiniging op algemene voorzieningen ertoe leiden dat de vraag naar maatwerkvoorzieningen toeneemt of dat een bezuiniging op het onderhoud van de openbare ruimte ertoe kan leiden dat eerder tot vervanging over moet worden gegaan.*

- Wanneer de ombuiging kan worden gerealiseerd

- ➔ *Wordt hierbij expliciet gerefereerd aan randvoorwaarden die moeten zijn ingevuld voordat tot realisatie kan worden gekomen? Denk aan het aanpassen van beleidskader, verordeningen en beleidsregels, het aanpassen van afspraken (subsidies, contracten, interbestuurlijk), het doorvoeren van organisatorische of IT-aanpassingen etc.*

- Welke partijen zijn betrokken

- ➔ *Welke afspraken zijn gemaakt met deze partijen? In welke mate moeten deze afspraken worden bijgesteld om de ombuiging te kunnen realiseren en in hoeverre is de gemeente daarbij afhankelijk van de medewerking van die partijen?*

- Maatschappelijk effect
 - o Effect op het voorzieningenniveau
 - o Effect op inwoners, bedrijven en instellingen
 - o Effect op specifieke doelgroepen (naar aanleiding van motie)

➔ *Zijn deze effecten duidelijk onderbouwd, bijvoorbeeld met gebruikmaking van eerdere evaluaties, een vergelijking op beleidsmatige en financiële kengetallen, gebruikersonderzoeken (bijvoorbeeld ceo's sociaal domein, gebruikers accommodaties), in beeld gebrachte samenloop/stapeling van ombuigingen e.d.?*

- Impact op de ambtelijke organisatie

➔ *Is dit inzichtelijk gemaakt wat betreft capaciteit, werkprocessen en informatievoorziening? In welke mate leidt deze ombuiging tot minder benodigde capaciteit en zijn de werkprocessen en informatievoorziening op orde om de ombuiging te kunnen realiseren en monitoren?*

- Impact op beleid en ambities

➔ *In combinatie met voorgaande aspecten, wordt de ombuiging expliciet gerelateerd aan vastgestelde beleidskaders en wordt daarbij aangegeven of de ombuiging ertoe leidt dat de ambities uit die kaders minder, later of niet worden gerealiseerd? Denk aan het coalitieakkoord, de Visie Zoetermeer 2040, de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer, visie sociaal domein e.d. Wordt hierbij expliciet teruggegrepen op de planning die onder de begroting ligt?*

- Haalbaarheid

- ➔ *In aanvulling op voorgaande aspecten, is onderbouwd aangegeven of de ombuiging haalbaar is? Is daarbij geëxpliciteerd aan welke randvoorwaarden moet zijn voldaan om tot realisatie over te kunnen gaan en wat de verwachting is t.a.v. de invulling van deze randvoorwaarden? Is bijvoorbeeld duidelijk welke andere partijen mee moeten werken om de ombuiging te realiseren en wat de verwachting is t.a.v. hun medewerking?*
- ➔ *Is inzichtelijk gemaakt in welke mate de gemeente direct kan sturen op het realiseren van het beoogd financieel resultaat van de ombuiging en wat dit betekent voor de slagingskans van de ombuiging? Is de ombuiging als complex uitvoerbaar of eenvoudig uitvoerbaar te duiden? Er is reeds een eerste inschatting gemaakt in het overzicht van geïnventariseerde opties. Het is aanbevelenswaardig deze te actualiseren bij het aanbieden van het uiteindelijke voorstel.*

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *Op basis van welke inhoudelijke overwegingen is tot de prioritering en selectie van bezuinigingsopties gekomen?*

Afwegingsvraag voor de raad

Is inzichtelijk of met het totaal aan geselecteerde bezuinigingsopties nog steeds de beoogde bezuinigingsopgave wordt gerealiseerd?

Effectuering van de maatregelen

Afwegingsvragen voor de raad

- ➔ *Is actueel inzichtelijk gemaakt welke opties complex of eenvoudig uitvoerbaar zijn?*
- ➔ *Heeft het de voorkeur om prioriteit te geven aan die bezuinigingen die eenvoudig uitvoerbaar zijn? In dat geval kan het totaal aan vast te stellen bezuinigingsmaatregelen dichterbij het benodigde bezuinigingsbedrag liggen. Of heeft het de voorkeur om (ook) complexe bezuinigingen te selecteren? In dat geval moet bij het vaststellen van het totaal aan bezuinigingen rekening worden gehouden met het niet geheel gerealiseerd krijgen van de bezuinigingsmaatregelen en moet er meer worden overgeprogrammeerd. Oftewel, moeten er meer bezuinigingen worden vastgesteld dan benodigd is?*

Afwegingsvraag voor de raad

- ➔ *Wil de raad eenzelfde monitoringssystematiek hanteren om de uitvoering van de vastgestelde bezuinigingen te volgen en zo nodig tot bijsturing te komen?*